

Soočenje z neodkritimi globinami podzavesti mi včasih v
strah.

Vendar pa je izziv, da v sebi uskladim sile zavesti
in podzavesti, ter jih vsakič znova uskladim

v usmičevanje delne smrti.

Uporabim svojo moč, naredim
nov, zmagovalec korak,

korak bližje

korak bližje

samemu

sebi

Življenje in smrt

revija društva Dostop
za socialna in etična vprašanja
št. 2 / letnik 1 / 2004

Miro Petek

Vrelec upanja za prihodnost

Bernarda Jeklin

Prijazni večni krog

Polde Bibič

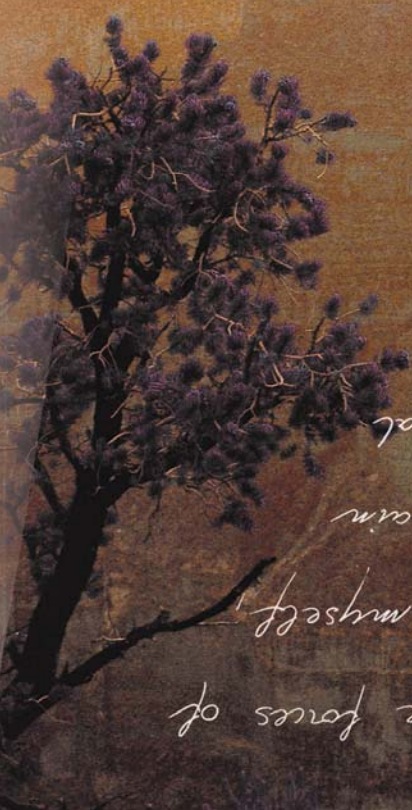
Mamljiva skrivnost

Ema Kurent

Zavest nikoli ne umre

confronting the unmeasured depths of the subconscious within myself
can sometimes awaken fear
Nevertheless, it is a challenge to balance the forces of
the conscious and the subconscious in myself
and to direct them over and over again
toward the fulfillment of my personal
legend.
I use my power to make
a victorious step,
a step closer to
myself.

Mamljiva skrivnost

Polde Bibič
igrallec

»Življenje-smrt«

Mislim, da se spominjam, kdaj sta me začeli vznemirjati vprašanji: »Kaj je življenje? In kaj je smrt?« Bilo je v času, ko sem odraslim, kadar so me spraševali, koliko sem star, odgovarjal z iztegnjenimi prstki. Ne vem, ali s tremi ali s štirimi. Šolar vsekakor še nisem bil. Oma me je čedno oblekla. Kot samo ob posebnih priložnostih. Peljala me je po cesti mimo prvega sosedu, pri naslednji hiši pa je zavila proti vhodu. Tam ni bilo otrok, zato vanjo nisem zahajal. Radoveden, kakšna neki je neznana notranjost hiše, sem pazljivo vstopil. Najprej mi je pritegnila pozornost nenavadna tišina. Meni dotlej neznana. Kmalu me je presenetil še oster vonj. Tudi takšnega vonja še nisem poznal. Ko smo stopili v sobo, sem onemel. Stene so bile črno pregrnjene. Na s črnim blagom zagrjnjeni mizi je ležala sosedu. Negibna. Nenavadno mirna. Z voščenimi rokami je oklepala rožni venec. Obdajale so jo prižgane sveče. Venci s črnimi trakovi. Šopki. Na koncu postelje je stal križ poleg posode z vodo in zeleno vejico. Bilo me je strah, pa ne tako kot pred pretepači ali podivjanimi psi. Nisem pomislil, da bi zbežal ali zakričal. Ko pa sem bil končno zunaj, sem si oddahnil.

Šele doma sem zbral dovolj poguma za vprašanje: »Kako da teta ležijo na takšni čudni postelji? In zakaj so tako blede in tihi?« Odgovor je bil kratek: »Umrla je!« Beseda mi je bila prav tako tuja kot otrplost ženske, ki je z zaprtimi očmi strmela v strop. Takrat so se začela vprašanja. Kako se umre? Zakaj? In kdaj? Ko umreš, ali takrat nisi več živ? Bom tudi sam umrl in ne bom več živ? Kako je, ko nisi več živ?

Z omo sem večkrat zrl v nebo. Gledala sva zvezde. In kadar je zdrsnil utrinek skozi temo nad nama, je rekla: »Nekdo je umrl.« Utrinki naj bi naznanjali, da je nekdo umrl. Spominjam se, kako na gosto so med sveto-

vno vojno drsele svetleče solze proti obzorju. Gledal sem jih in mislil na vojake, ki so umirali po najrazličnejših bojiščih. Vojna mi je bila prav tako neznana in tuja kot smrt. Slutil sem, da vojno in smrt nekaj povezuje. Oba pojavi sta me namreč navdajala z nekakšno posebno srhljivostjo. Ko sem se naučil brati, sem pogosto naletel na vrstice, ki so govorile o smrti. Najprej v pravljicah. Potem v različnih besednih umetninah. Brez diha sem poslušal Laurencea Oliviera, ki me je s filmskega platna prevzel s Shakespearovim pretresljivim: »Biti ali ne biti – to je vprašanje!« Odgovoril ni. Samo spraševal je. Ali pomeni biti mrtev spati? Ali morda sanjati? Sibeliusov Valse triste mi je, kadar koli sem ga poslušal, budil podobne občutke kot Prešernovi stihovi o prijazni smrti, ki človeka popelje »tja, kamor moč preganjavcev ne seže«. Pa Gradnikov Eros Tanatos. Smrt, ki je najskrivnostnejša ljubezen. Pri Mišku Kranjcu sem bral o stricu, ki se je nenadoma na postelji obrnil k zidu in so vsi vedeli, da bo umrl. Kako lepo! Obrnil se je starec v zid, potem pa odplaval v neznano. Takšne in podobne vrstice, so mi približale smrt. Našel sem v njej tolažbo. Postala mi je lepa. Zato se mi zdi popolnoma naravno, da je v slovenskih jezikih smrt ženskega spola. Mehkejša je, toplejša, prijaznejša kot pri Germanih trdi, granitni »der Todt«. Böcklinov Otok smrti na primer je germanski, ni ne »prijazen« ne »najskrivnostnejša ljubezen«, strah vzbuja.

Samo o smrti pišem in nič o življenju. Življenje pač živim in ga čutim. Smrt pa, čeprav morda blizu, je vendar daleč. Mogoče mi zaradi tega zbuja več radovednosti.

Kako naj si razložim, kaj je življenje in kaj smrt. Če ima vesolje svoje vzporedno vesolje, kot pravijo nekateri, si lahko mislim, da so sanje, ki jih sanjam, moje vzporedno življenje. V sanjah živim v drugačnem svetu,

*Vse več jih je, ki jih več ni,
ki več ne pridejo v hišo
ali so za zmeraj šli.*

Tone Kuntner

Mamljiva skrivnost »življenje-smrt«

tam so gore, mesta, ceste posebne, kakršnih v budnosti ne poznam. V sanjah srečujem davno umrle znance in neznance. Srečujem nove ljudi. Ali je torej mogoče, da moj »vzporedni jaz« tudi sanja – to kar jaz živim? Ne, bolj se nagibam k misli, da je vesolje sestavljeno iz zvezdnega prahu. Je v tej podmeni zametek svetopisemske misli – prah si in v prah se povrneš? Všeč bi mi bilo, če bi se res povrnil v zvezdni prah in lebdel v neskončnosti vesolja. Nič zato, če se tega ne bi zavedal.

Ko se zavest za vselej zatemni, je konec življenja. V posmrtnost ne verjamem. Zame je smrt konec življenja. Seveda bi bilo tudi meni všeč, da bi še kar živel in živel v neskončnost. Vendar je življenje samo trenutek. Utrinek na nočnem nebu mi pomeni prispodobno življenja. Hip v nedojemljivih razsežnostih vesolja.

Če imaš srečo, je lep, lahko pa je tudi strašen. Plod kozmičnega naključja. Kadar na pomlad gledam semena, ki jih veter raznaša preko široke zemlje, se sprašujem, kakšna bo njihova usoda. Katera semenčica bo končala v ptičjem kljunu, katera bo ovenela na nerodovitni skali, katera pa bo našla košček zemlje, na kateri bo lahko vzkliła. Zaživela. Pa pomislim nase. Odkod se je pojavil zametek tega, kar sem danes jaz? Kako se je znašel v prav tisti semenčici, ki je oplodila jajčece moje matere? Kako je mogoče, da sem se rodil prav na tisti dan, v tistem kraju? Težko je verjeti, da se to ni zgodilo nenačrtno. Kadar pa gledam kosmiče trepetlikinega semena, ki se vrtinči v vetru, ne morem verjeti, da ves ta ples ni povsem naključen. Hazard.

Kadar skušam razvozlati uganko utrinkov na nebu ali ples semenskih

krilc nad poljem, postanem omotičen, ker ne morem dojeti tega vrvenja miriad zvezd, žužkov, cvetov. Kako naj si razložim uganko neskončnosti? Ob vsaki misli o življenju, predvsem pa o smrti, se počutim tako nebogljen, da se mi zdi vsakršen odgovor beden in predrzen. Človeštvo se le navidez približuje odgovoru. Toda za vsakim odgovorom se odpirajo nova vprašanja. Nekdanjim odgovorom se prizanesljivo nasmihamo. Prav tako se bodo enkrat nasmihali našim. Kaj je torej življenje in kaj je smrt? Verjamem, da sta en sam pojav. Nedojemljiv. Dve obliki nečesa, kar s svojimi nebogljenimi čuti ne moremo zaznati. Zato se nam zdi življenje kot čudež, smrt pa njegova usoda. Za naravoslovce kemičen proces. Vse živo je kemija. Sovraštvo in ljubezen, resnica in žalost, veselje in otožnost, sreča in obup – kemija! Kemični proces, ki naj bi bil jaz, se je

foto Peter Uhan, uprizoritev: Četrta sestra, v kateri Polde Bibič igra vlogo Generala, SNG DRAMA, Ljubljana

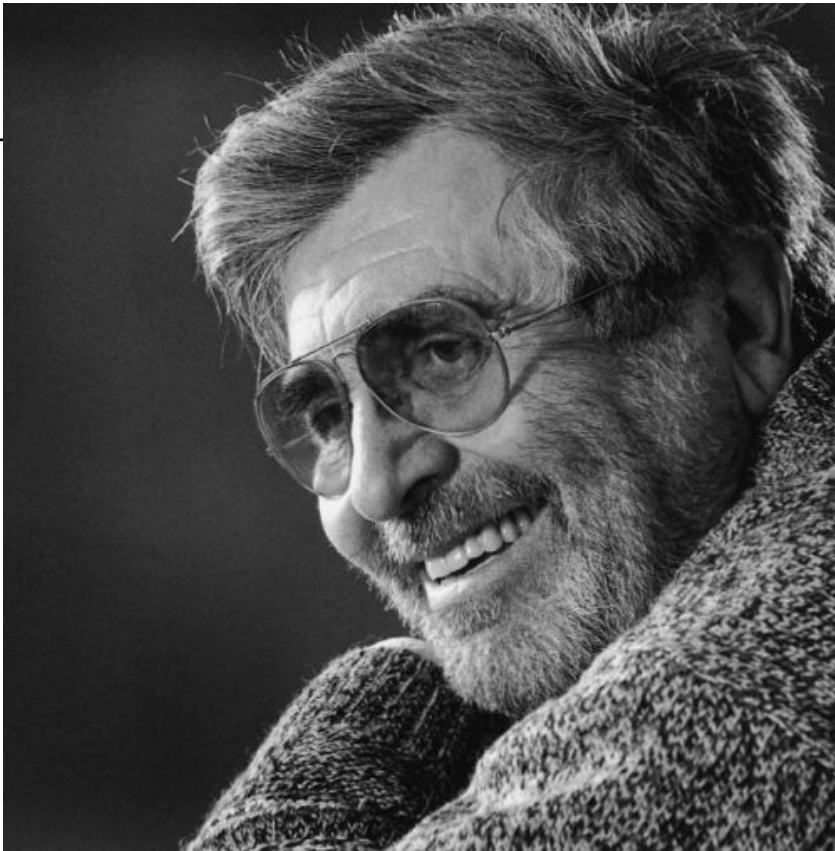

foto: arhiv SNG DRAMA

začel brez moje volje. Tudi končal se bo sam od sebe. Ko se bodo elementi zvezdnega prahu nehali združevati po zakonitostih, ki jih zahteva moje bitje. Življenje in smrt, oboje sem moral sprejeti, brez svoje lastne odločitve. Kakor sem vedel in znal, sem živel ta trenutek, ki se mu pravi življenje in ki je, če smo imeli srečo, lep. In vreden življenja.

Znanost vidi v živem bitju samo nekakšen stroj, ki ga je mogoče vzdrževati celo z nadomestnimi deli. Ko preneha delovati, je nepotreben. Odstranijo ga. V grob. Toda, ko bi bila vsaj pokopališča manj kičasta in ne bi žalila mojega estetskega čuta! Medtem ko sem pisal te vrstice o smrti in življenju, so sporočili, da sta umrla Janez Menart in Rudi Šeligo. Potem pa še Anton Marti. Moje misli so poletele k njim. Ko v mislih obujam spomin na pravkar umrle prijatelje, moja občutja nenadoma niso več enaka, kot so bila kak dan poprej, ko so še živeli. Zdaj moje misli spremlja nenavadno čustvo. Čustvo, ki ga lahko imenujem samo »skrivnost«. Ni bole-

če kot žalost, tudi prijetno ni kot sreča. Je nemo. Otrplo. Brez odgovora se sprašuje: Kaj je zdaj z njimi tam, kamor so se preselili, v neznanem? Zelo verjetno jih bom še srečal. V sanjah. Ali pa morda lahko rečem – v svojem vzporednem življenju?